

LADISLAV
ZIBURA

UŽ NIKDY PĚŠKY PO ARMÉNII A GRUZII

Už nikdy pěšky po Arménii a Gruzii

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.bizbooks.cz
www.albatrosmedia.cz

Bizbooks®

Ladislav Zibura

Už nikdy pěšky po Arménii a Gruzii – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

LADISLAV
ZIBURA

UŽ NIKDY PĚŠKY PO ARMÉNII A GRUZII

BizBooks
Brno 2020

*Věnováno všem, kteří na cestě být chtějí, ale nemohou,
a těm, kteří na cestě být nechtěli, ale musejí.*

Dobrodružství začíná

„Svoje hodinky jsem rozdrtil mezi dvěma kameny.“ Nic podobného by mě přirozeně ani nenapadlo, neb jsem spořivý člověk, a hodinky navíc na cestách nenesím. Vždycky jsem si ale říkal, že by to byl hezký a symbolický začátek dobrodružné výpravy. Rozhodně hezčí než ten můj. Brzy ráno mě totiž probudil zvuk tekoucí vody dopadající na dlažbu. Pomalu jsem otevíral oči ve snaze alespoň o chvíli oddálit to smutné zjištění, že prší. Nepršelo. To jen sotva metr od mé hlavy močila ovce. Vyčítavě jsem se na ni podíval a naše pohledy se střetly. Já z toho jejího četl: „Co děláš u naší stáje, člověče?“ Ona z mého nečetla nic. Byla to ovce. V mnohém jsem jí musel dát za pravdu. Ani já vůbec nevěděl, proč ležím zrovna tady, kus od starého kostela, ve společnosti hospodářských zvířat. Ale přesně za podobnými situacemi jsem se na Kavkaz vydal. Po dalším roce stráveném v našem světě plném rozumu, řádu, očekávání a jasných plánů jsem totiž znovu zatoužil po tom zažít pravý opak. Chtěl jsem se oddat iracionalitě, improvizaci, nahodilosti a docela spontánním rozhodnutím. Nejednalo se přitom o žádný výmysl zpovýkaného mladého muže. K touze prožívat cesty tímto způsobem mě totiž přivedla zkušenost.

V posledních letech jsem vyrazil na pár pěších výletů a všiml si jedné zajímavé zákonitosti. Vzrušující dobrodružství a silné zážitky mi nejčastěji přinesly věci, které jsem předem neplánoval – a největším zklamáním pro mě vždycky byla nenaplněná očekávání. Těžko jsem mohl tušit, že největším zážitkem z cesty do Říma bude srážka s autem. Ani ve snu by mě nenapadlo, že v Izraeli budu

utíkat před raketou do krytu, namísto k Severnímu na kole omylem dojedu k Baltskému moři nebo že se ztratím v nepálské džungli. Plány mi jednoduše nikdy nevycházely a vůbec mi to nevadilo. Každý další neočekávaný zážitek mě nutil znovu si pokládat základní otázku. Co kdybych si neplánoval vůbec nic a dělal jen to, co mě zrovna napadne? Kilometr po kilometru jsem sbíral odvahu plány opouštět a postupně odhaloval půvab tohoto přístupu. Čím spontánnější byl můj den, tím svobodněji jsem se cítil a tím větší dobrodružství mi cesta přinesla. Definitivní zlom pak přineslo mé loňské pěší putování Čínou. Tehdy jsem pochopil, že když se mi bez slovníku a plánů podařilo přežít Čínu, přežiju už všechno.

Přípravy na cestu tak tentokrát nebyly nijak náročné. Stačilo si jen vybrat místo. Přesněji řečeno – ze všech těch vysněných míst si vybrat jedno. Nakonec jsem se rozhodl pro oblast Kavkazu – konkrétně Arménii a Gruzii. Místní lidé jsou totiž vyhlášení svou pohostinností, jedná se o první křesťanské země světa, a dokonce tu byla na podnikové dovolené má babička. Tradice konzumace vodky pro mě znamenala příslib sblížení s místními, podle statistik kriminality obě země patří k nejbezpečnějším na světě, a navíc tu všichni mluví rusky. Já tedy rusky nemluví, ale jak se ukázalo při cestách na Ukrajinu a do Polska, slušně ovládám panslovanštinu propojující všechny řeči napříč jazykovou větví. Když k výhodám připočtu ještě krásu místní krajiny, dobré jídlo a množství památek, všechno ukazovalo na tu nejkrásnější a nejsnadnější cestu, jakou jsem kdy podnikl. Dodnes mi tak zůstává záhadou, jak se celá výprava mohla z poklidné procházky pod horami zvrhnout v symfonii destrukce plnou zničených lidí, kloubů, jater, bicyklů, aut, a dokonce celých měst. V Arménii, Gruzii a Náhorním Karabachu jsem poprvé plně docenil svůj zvyk nedělat si žádné plány. Kdybych totiž nějaké měl, všechny by byly dokonale zmařeny.

Po příčinách dramatických zvratů můžete pátrat společně se mnou. Všechny události této neobyčejné cesty jsem totiž trpělivě a svědomitě zaznamenal přesně tak, jak se odehrály.

Vydávám se na východ

Vstal jsem ze spacáku a trochu neobratně si sbalil věci. Od doby, kdy nocování venku bylo mou každodenní rutinou, uplynul téměř rok a podobným věcem člověk rychle odvykne. Každý zvuk mě rušil, a v noci jsem tak spal sotva tři hodiny. Doma by to bylo zoufale málo, na cestě to ale bohatě stačí. První dny totiž vždycky provází vzrušené chvění z nových vjemů. Po pozornosti volá spousta neznámých věcí a nutí člověka zkoumat je všemi smysly. Tolik toho musí probádat a vyhodnotit, než novou zemi začne vnímat jako bezpečnou. Noví lidé, obrazy, slova, vůně – to všechno přímo hltá, vždyť i kvůli nim se na cestu vydal. Pocit, že jsem na cestě, ve mně zkrátka probouzí maximální pozornost a ostražitost. Těžko při takové míře vzrušení mohu být ospalý. Dobalil jsem a pokusil se vyfotografovat ovce. Marně. Objektiv neostřil. Kdybych se snažil odhalit příčinu, musel bych hledat chybu v sobě. Raději jsem proto po kamenných schodech sešel k moři. Bylo špinavé, trochu páchlo a pláž lemovaly opuštěné budovy. Mně to ale vůbec nevadilo. Ta zvlněná zakalená louže přede mnou totiž bylo Černé moře. Přesně to Černé moře, od kterého jsem se rozhodl vyrazit pěšky na východ. Přirozeně jsem si mohl za cíl zvolit nějaké město. Mířit do konkrétního města je ale pouhý výlet. Vyrazit na východ, to zní jako začátek velkého dobrodružství.

„Otče, ten objektiv, který jsi mi dal k fotoaparátu, neostří. Myslíš, že už se mi ho podařilo rozbít?“ zeptal jsem se do telefonu. Pravda, telefonovat po hodině cesty vlastnímu otci zrovna není poznávacím znamením dobrodruha. Půjčit si od něj fotografické

vybavení ale v případě mého otce ano. Seděl jsem v zakouřeně kavárně u benzinové pumpy, zadumaně pitval skořicového šneka a čekal na odpověď. Otec mi po půlhodině zavolal nazpět. „Ladislave, dobrá zpráva je, že jsi ten objektiv nerozbil. Špatná zpráva je, že s tvým foťákem nefungoval nikdy. Omlouvám se, měli jsme to vyzkoušet,“ oznámil mi. „Takže ho můžu použít akorát tak jako těžítko?“ zeptal jsem se ironicky. „To bych nedoporučoval, byl dost drahý,“ odpověděl otec věčně. „Ale neboj. Ještě máš pevný objektiv 50 milimetrů. Ten tě alespoň naučí hledat detail. Celek s ním totiž obvykle nevyfotíš,“ dodal. Novinky to nijak povzbudivé nebyly a na okamžik mě popadla touha zbytečný objektiv vyhodit. Pak jsem si ale uvědomil, že co se týká nepraktičnosti, mám s ním mnoho společného. A tak jsem se rozhodl, že si z drahého, těžkého a neužitečného kusu skla udělám kamaráda. Objektiv jsem po vzoru filmu Trosečník pojmenoval „pan Nikon“ a rozhodl se k němu upnout vždy, když budu potřebovat nastavit zrcadlo. On je totiž cizinec na výletě takovému objektivu dost podobný – zranitelný a dokonale zbytečný.

Ač vedu krásný, šťastný a naplňující život, nehody jako ta s objektivem se mi stávají velmi často. Díky tomu vím, že skutečný problém by se z takové roztomilé drobnosti stal až tehdy, kdybych si jí nechal zkazit náladu. Potřeboval jsem proto zažít něco ryze pozitivního. Co se týká pořizování drahých a neužitečných věcí, město Batumi za mnou naštěstí nijak nezaostává – přímo od moře tam vede lanovka na přilehlý kopec. Koupil jsem si lístek, naskočil do kabiny a mé chmury se brzy rozplynuly. Z rozkývané kabiny jsem totiž spatřil takové skvosty jako obří ruské kolo, bohatě zdobená kasina, přes sto metrů vysoký památník gruzínského písma, mrakodrap se zlatým rohem a to nejlepší na konec – mrakodrap, v jehož boku je zabudované ruské kolo. Zdroj tohoto podivného vkusu můžeme hledat na druhém konci ropovodu, který do Batumi vede z ázerbájdžánského Baku. Zatímco mrakodrapy a pláže působí honosně, v ulicích panuje úplně obyčejný život. Stánkaři

prodávají všechno od váženého tabáku až po mobilní telefony, stařenky sedí na lavičkách a nabízejí domácí sýry a žebráci prosí o almužnu.

„Jak vám mohu pomoci?“ zeptal se zaměstnanec proskleného infocentra s výhledem na moře. „Jdu na východ a potřeboval bych poradit s cestou,“ řekl jsem a vyložil na pult podrobnou mapu Kavkazu. Věnoval mi ji můj kamarád Vladimír Váchal – vynikající průvodce, tlumočnick, pohledný mladý muž, vyhlášený milovník, pohotový rétor a dobrý člověk, který za to skoro nic nechtěl. Jen drobnou zmínku v knize. „Jak to myslíte, na východ?“ zeptal se překvapeně muž. „No, prostě chci jít pěšky a daleko. Na východ mi to přijde lepší, protože na západ bych musel přes moře,“ vysvětlil jsem mu. Muž se rozesmál a seznámili jsme se. „Na východ odsud vedou dvě cesty,“ začal Omar. „Horní vede nížinou kolem dálnice. Je tam pár pěkných kostelů, ale to je tak všechno. A pak je tu spodní cesta, která je hezčí, ale nedoporučoval bych ti tudy chodit,“ řekl tajuplně a udělal krátkou pauzu. Přírozeně si tím získal můj vrcholný zájem. „Je hodně kopcovitá, potkáš tam jenom malé vesničky a v horách ještě bude sníh,“ vylíčil mi. Oběma nám v tu chvíli bylo jasné, kudy se vydám. Protože Češi jezdí do Gruzie celé dekády, vtipu „český turista v horách“ se už dávno nesmějí jen slovenští záchranáři. „Děkuji mnohokrát. Mohl bych si tě vyfotit?“ požádal jsem Omara, který právě rozhodl o mém osudu pro budoucí dva týdny. Mladík souhlasil. Za odměnu pak mohl pobaveně sledovat, jak ve snaze dostat ho do záběru couvám otevřenými dveřmi až na ulici.

Odcházel jsem z centra a všímal si toho, jakou zálibu Gruzínci nacházejí v postávání. Prakticky na každém rohu se postávání odvádalo několik lidí, nedbale pokuřovali a sledovali dění kolem. Volili přitom různé techniky – jedni byli v podřepu, jiní se zase opírali o zeď nebo měli lokty zapřené o zábradlí. Starší lidé byli ochotni i posedávat, zdálo se však, že ti mladší trvají na vzpřímené poloze. Cesta mě zavedla až na okraj města, do čtvrti automechaniků. Svou

špinavou čtvrt plnou skvrn od oleje, odložených pneumatik, sazí a rozličných pachů má každé město, kde se dosud jezdí starými auty. A moskvičů, lad a volh se v Batumi prohání pozeňnaně. Ne že by mě auta zajímala nebo že bych snad byl držitelem řidičského oprávnění, mám však tyhle čtvrti rád. Jistou nevšímavost typickou pro centra měst tady totiž nahrazují široké úsměvy umouněných tváří a podávání loktů. Ty mechanici všude na světě nabízejí k pozdravu namísto rukou umaštěných od oleje. Lidé to přitom bývají nejen srdeční, ale také velmi upřímní. Právě ve čtvrtích automechaniků, nad šálkem stydnoucí kávy vypité na staré sedačce z autobusu, se toho člověk o městě dozví nejvíc.

„Where are you from?“ zavolal na mě starý automechanik s přehnaně americkým přízvukem. „Czechoslovakia,“ odvětil jsem. Při použití výrazů Czech Republic, případně Czechia už mě totiž v zahraničí opravilo tolik lidí, až jsem usoudil, že to sami říkáme špatně. „Very good,“ zažvatlal muž. Bohužel se ukázalo, že tím jeho znalosti angličtiny skončily. Zmohl se ještě na „Drink?“, ale obešli bychom se i bez toho. Muž se totiž zeptal až poté, co přede mě kelímek s vínem položil. Pak jsme přešli do ruštiny a improvizace byla pro změnu na mé straně. Usrkával jsem víno a všemožně ho chválil, uznání mi to ale nepřineslo. „To musíš vypít najednou,“ poučil mě mladík, který k nám přispěchal od vedlejšího domu. Víno se prý v Gruzii pije zásadně na ex. Mladík se mi představil jako Henry a anglicky mluvil velmi dobře – prý žil tři měsíce v Berlíně s učitelem angličtiny. „Kam vůbec jdeš?“ zeptal se mě. „Na východ.“ „Takže do Tbilisi?“ – „Ano, ale říkám na východ, protože to zní líp,“ přiznal jsem Henrymu. „Jsou tam hory, ve kterých ještě bude sníh. Určitě se to ale dá zvládnout,“ ubezpečil mě. „A kde vlastně spíš?“ projevil pak starost o mé pohodlí. Ukázal jsem na karimatku a k ní připnutou automobilovou plachtu, kterou označuji jako stan chudých. „To nebudeš potřebovat, místní tě venku spát nenechají,“ zasmál se Henry. Snad jsem správně pochopil, že oním „nenechají spát venku“ naráží na pozvání dovnitř, ne na poštvání psa.

S přicházejícím večerem jsem si zase mohl užít příjemného měkkého světla, které i z prašné silnice plné aut udělá místo, na něž se hezky kouká. Fotografové tuto část dne označují jako zlatou hodinku a říkají, že během ní vznikají nejlepší snímky. Já ale na svět raději koukám přímo než přes hledáček fotoaparátu, proto jsem zlatou hodinku jen barevně sladil s láhví piva a přístroj nechal v batohu. Osvěžoval jsem vyprahlé hrdlo, kochal se a přemýšlel, kde bych mohl složit hlavu. To mi obyčejně žádnou velkou starost nedělá. Tolikrát už jsem neměl kde spát, a vždycky se nakonec nějaké příhodné místo naskytlo. O hodinu později už jsem seděl na trávě a k dosud teplému chlebu přikusoval sýr. Jako záruka noci v suchu se nade mnou tyčil silniční most a několik kravinců napovídalo, že možná budu mít návštěvu. Ulehl jsem do spacáku a úlevně si narovnal záda. Čekalo mě pár hodin spánku a pak dobrodružství nového dne. Neměl jsem ani ponětí o tom, koho potkám, jakou krajinou budu procházet, co (a zda) budu jíst ani kde v noci přespím. Věděl jsem jen to, že budu na cestě. A to mi úplně stačilo k tomu, abych se těšil. Půvab cesty totiž nevychází jen z reálných okolností – být na cestě je především stavem mysli a srdce.

Utápím se v sentimentu

Pokud někdo tvrdí, že ho na cestě nic zajímavého nepotkalo, jen si málo všimal detailů. Právě tato schopnost je podle mě klíčem k tomu, jak přežít dlouhou cestu, aniž by se člověk nudil. Proto, když se přede mnou ráno objevil hřbitov, nadšeně jsem se na něj vydal bát. Právě hřbitovy jsou místem, kde se člověk může něco dozvědět o životech celých generací. Pro tento hřbitov to platilo

dvojnásob. Na kamenných náhrobcích totiž byly vygravírované obří fotografie zesnulých. Nejednalo se přitom o nudné portréty, ale o snímky z běžného prostředí. Díky letopočtům jsem tak mohl sledovat spojitost mezi životním stylem a průměrnou délkou života. Například mladík, který se nechal zvěčnit se závodním autem, se nedožil ani třicítky. Muž, který na fotografii držel stakan, zemřel ve dvašedesáti. Žena poklidně sedící za kancelářským stolem byla za svou zdrženlivost odměněna úctyhodnými třiaosmdesáti roky života. Mé zkoumání hrobů snad může vyznívat poněkud cynicky. To, jak lidé umírají, ale jednoduše patří k místní kultuře. A právě množství hrobů mladých lidí mi v Gruzii opakovaně připomínalo, abych se měl na pozoru. Rizik spojených s alkoholem a řízením (často obojím najednou) je totiž v této zemi víc než dost.

Před třemi roky jsem se v Turecku shodou mnoha okolností objevil na oslavě, kde se střílelo do vzduchu. Jako památku na toto setkání jsem si odnesl tinitus – chronické pískání v uchu. Každé ráno se s ním probouzím, každý večer s ním usínám. Půl roku jsem přemýšlel, jak se vypořádat s tím, že už nikdy v životě neuslyším ticho. Pak mě konečně napadlo tinitus začít využívat ke svému prospěchu. Kdykoli se chystám udělat něco nebezpečného, vzpomenu si právě na něj. Tento vnitřní hlas o frekvenci 7000 hertzů mi připomíná, že některé věci jsou napařád, a nabádá mě k opatrnosti. Paradoxně je tak dost dobře možné, že mě ten turecký kovboj s brokovnicí uchránil před mnohem vážnějším úrazem. Podobné myšlenkové zkratky mimochodem používám často. Například jsem pevně přesvědčený, že nemít akné a být svalnatější, už dávno jsem na cestách chytil nějaký moribundus¹.

- ① Docela často dostávám otázky týkající se děvčat (když si vezmu motýlka, tak i chlapců) na cestách. Odpověď zní: nikdy. Zejména ve vztahu ke Slovensku je mi to ale líto.

„Nevíš, kde by se tady dalo naobědvat?“ zeptal jsem se mladíka, který mě překvapil anglickým pozdravem. „Pojď, doprovodím tě,“ nabídl mi. Po cestě jsem se dozvěděl, že Mehmedovi je dvaadvacet a anglicky se naučil na námořní akademii. Nadchlo mě to, námořníky miluji. „Wow, a kam jsi doplul nejdál?“ ptal jsem se vzrušeně. „Na Ukrajinu a do Bulharska,“ uzemnil mě. Teď ale Mehmeda čeká nové dobrodružství – nechal se najmout ke společnosti, jejíž lodě plují také po Středozezemním moři. „Tak jsme tady,“ řekl Mehmed u čerpací stanice spojené s malým obchodem. Žádné vařené jídlo tam neměli, ovšem točili pšeničné pivo, což je prakticky totéž. Připojil jsem se k trojici bezzubých starců, kteří mi položili trojici základních otázek – odkud jsi, kam jdeš a kolik ti je. Pak jsme se věnovali kolektivnímu mlčení. Ticho narušovalo jen vrčení lednice, která nepříliš úspěšně oddalovala postupnou zkázu několika salámů. Zatímco ty suché se scvrkávaly do podoby místních štamgastů, u šťavnatějších typů se na řezu objevoval bělavý povlak. Celá atmosféra mi trochu připomněla pobyt v nepálském buddhistickém chrámu. Mezi zenovým a zevlovým klidem podle mého soudu není velkých rozdílů. „Už máte zapláceno,“ oznámili mi starci, když odcházeli odpočívat jinam. Ke vzniku našeho přátelství očividně nebylo třeba zbytečných slov.

Moc se to o nás neví, ale Češi patří k nejzcestovalejším národům vůbec. Jsme natolik kosmopolitní, že jsme po první světové válce navzdory své geografické poloze dokonce měli získat i vlastní kolonii – africký stát Togo. Když to nevyšlo, několik desítek Čechoslováků se natruc odstěhovalo do Oceánie, kde vznikly i dva krajské spolky. Během druhé světové války a několik desetiletí po ní jsme se vytrvale vydávali především západním směrem, kde vznikly celé české enklávy. V porevolučních dějinách najdeme jen málo projektů, které spojily celý národ – kolonizace Chorvatska ale bezesporu patří mezi ně. A vlastně se netýká jen Chorvatska. Vezměme si třeba takové rumunské hory. Když v nich potkáte člověka, můžete se řídit podle jednoduchého klíče. Vede ovce? Pak je

to Rumun. Nevede ovce? Je to Čech. Na Čechy jednoduše můžete narazit po celém světě, a to včetně zapomenutých afrických kolonií, konfliktních území a Karlových Varů. Když se vedle mě odpoledne objevil český cyklista, nijak mě to proto neudivilo. „Wér ár jú going?“ snažil se mě obelstít anglickou frází. Marně. Dobře tuhle výslovnost znám od sebe. Co se totiž týká jazyka, jsme těmi nejdůslednějšími mluvčími. Ať už mluvíme jakoukoli řečí, vždy pečlivě vyslovíme každou jednu hlásku a důraz dáme na všechny slabiky. „Kluci, nejste náhodou Češi?“ odpověděl jsem. „No jo, jsme.“ A krajská družba započala.

„Tak si někde dáme pivo, ne?“ navrhl jsem dvojici cyklistů. Sání z prsu v šestinedělí a pití piva v dospělosti jsou dvě věci, které nám přinášejí pocit blízkosti a bezpečí, ať už jsme kdekoli na světě. Muži nadšeně souhlasili, Gruzie ale ne. Po dlouhých patnáct minut jsme žádnou hospodu nenašli. Šel jsem podél krajnice, kluci jeli vedle mě a pomalu jsme ztráceli naději. „To oni nás jen tak zdraví,“ lhal nám Vlasta v reakci na troubící řidiče. Pak jsme se konečně uvelebili na betonovém patníku a dali se do řeči. Ukázalo se, že Vlasta má moc zajímavou práci – prodává lidem ze zahraničí operace kloubů v Česku. Češi totiž nemají jen zlaté ručičky, ale také levná titanová kolena a kyčle. Upřímně mě mrzí, že se tato informace neobjevuje v oficiálních propagačních klipech naší země. Jako správní cestovatelé jsme si vyměnili cenné zkušenosti o hostitelské zemi. Kluci mi řekli, že víno i pálenka jsou dobré, lidé vstřícní a psi všudypřítomní. Já si zase postěžoval na bezohlednost řidičů. Popili jsme víno a pálenku, které jsme jako správní Češi měli v batozích, a naše cesty se mohly znovu rozejít. Družbě, sebelítosti i alkoholismu bylo učiněno zadost. Rozloučili jsme se srdečně, i když naše dovolené právě klesly na ceně. Ukázalo se, že jsme se zase vydali někam, kam jezdí Češi.

Když jsem večer procházel městečkem Keda, odkudsi zdáli se ke mně linuly tóny balalajky. Slyšet hudební nástroj tam, kde ho člověk nečeká, je vždycky nesmírně poetické. Když mi bylo

osmnáct, bydlel jsem na vysokoškolské koleji Kajetánka hned vedle hudební místnosti. Mnohokrát jsem stál na chodbě, poslouchal klavír a představoval si, kdo je asi uvnitř. Vysnil jsem si, že jednoho dne onu krásnou dívku přímo na chodbě požádám o ruku a zplodíme spolu malého Rachmaninova. Sotva ale klavír dohrál, vždycky jsem rychle přechnul na pokoj. Některé představy jsou až příliš krásné na to, abychom si je kazili realitou. Teď jsem vzrušeně mířil za sílícím tónem balalajky a před očima se mi stejně jako před lety odehrávala celá scéna – staří muži sedí u ohně, tiše vzpomínají na příběhy z války a drnkají k tomu oblíbené písně svých padlých druhů. Když jsem epicentrum tklivých tónů objevil, ukázalo se, že má představa překvapivě odpovídá realitě. Několik mužů sedělo před čínžákem na starých sedačkách z kina, zamýšleně pokuřovalo a sledovalo mladou dívku hrající na balalajku. „Možno?“ zeptal jsem se polohlasem a ukázal na volné místo. Jeden z mužů beze slova pokývl hlavou a sklopil mi sedačku. Sedl jsem si a mlčky s ostatními poslouchal zvuk nástroje, který umí vyjádřit všechnen sentiment lidstva. Každá struna balalajky vyprávěla vlastní příběh, kterému jsem na rozdíl od příběhů v ruštině dokonale rozuměl. Kdo chce pochopit ducha národa, měl by si poslechnout jeho hudbu.

Když jsem se znovu vydal na cestu, hlavu jsem měl plnou rozjitřených myšlenek a moc nevnímал, kam vlastně jdu. Náhle vedle mě zastavilo auto a řidič vystoupil tak energicky, jako by chystal únos. Uklidnil mě až jeho široký úsměv, ve kterém jsem četl zápal mladého muže. „Hello, my friend,“ zvolal přátelsky a prohodili jsme spolu pár slov. Pak mě Goga požádal o netradiční věc. „Pustím ti video. Podíváš se na něj, prosím? Má jen čtyři minuty.“ Ještě než video začalo, tušil jsem, o co půjde. Už prvních pár vteřin mé podezření potvrdilo. „Od chvíle, kdy začneme mluvit, se ptáme. Proč je obloha modrá? Kde jsme se tu vzali? Proč se dějí špatné věci? (...) Celou dobu před sebou máme knihu odpovědí – Bibli.“ Ano, stál přede mnou jehovista. Dokázal si mě najít i bez domova

a zvonku. Goga video po dvou minutách přerušil, aby mě informoval, že už jsme za polovinou. Očividně měl zkušenosti s lidmi, kteří z jeho agitace nebyli úplně nadšení. Když se video chýlilo ke konci, napadl mě ďábelský plán. „Moc mě to zajímá, rád si s tebou o víře budu povídat. Nevíš ale, kde by se tady dalo přespat?“ zeptal jsem se mladíka a ukázal na svou karimatku. Goga se chvíli zamyslel. „Come with me,“ řekl a ukázal na své auto. Nasedl jsem s očima zářícíma nadšením. Právě se mi totiž podařila báječná rošťárna. Otočil jsem celý koncept a pozval se k jehovistovi domů, abych si s ním povídal o víře.

Zastavili jsme na sídlišti a Goga mě zavedl do bytu v prvním patře. „Tady dnes budeme spát,“ řekl. Očima jsem přešel ošklivě vytapetovanou místnost s dvěma postelemi a maličkou kuchyní. Od příbytku 22letého bankovního ekonoma jsem čekal něco jiného. „Ty tady nebydlíš?“ zeptal jsem se. „Ne, to je byt hodných chudých lidí,“ odvětil Goga. Vzbudilo to ve mně mnoho otázek, které ale Goga pohotově zamluvil. „Jakou posloucháš hudbu? Něco nám pustím,“ nabídl, zatímco prohledával obsah lednice. „Vážnou hudbu? Tu mám taky rád,“ tvrdil mi. Bylo mi jasné, že to nejspíš není pravda. Ale neexistoval důvod zdvořilou lež neztrestat. A tak jsem Gogovi s jistou mírou škodolibosti pustil Schubertovu *Nedokončenou*, která jeho vaření dodala na dramatickosti. „Z Nazaretu do Jeruzaléma, to je super, takhle šli Ježíšovi učedníci,“ komentoval nadšeně mé cesty, zatímco míchal vajíčka. „Gogo, a co ti takhle přináší štěstí?“ položil jsem svou oblíbenou otázku. „Být s Bohem a dobrými lidmi,“ odvětil Goga bez váhání. V teologické rozpravě nám zabránila jazyková bariéra, proto jsme se nakonec bavili o světských věcech. Goga se mě u večere ptal například na to, kolik zvednu při bench-pressu. Kromě Jehovy byla totiž jeho velkým koníčkem také kulturistika. Byla to půvabná scéna: jedl jsem plněné knedlíčky, z reproduktorů hrálo Chopinovo *Nokturno* č. 2 a Goga mi ukazoval biceps. Nutně to ve mně vyvolalo pochybnost, zda budeme každý spát ve vlastní posteli.

Nakonec se tak ale stalo. Já usínal a Goga si pouštěl videa z mého Facebooku. Zatímco u nás občas pochybujeme o existenci obojího, v Gruzii jsou Bůh a LTE datová síť všudypřítomní.

Dělám ostudu

V noci jsem si po dvou letech připomněl, jaké je spát v hamace. Stará skládací postel totiž byla prohnutá prakticky stejně. Navíc se mi do spánku vetřela noční můra o příchodu majitelů bytu – intelektuálů ověšených knihami. Když mě ale ráno probudil déšť, s potěšením jsem shledal, že cizí byt stále sdílím jen s docela neškodným jehovistou. Goga mi ke snídani naservíroval navlhle sušenky a homeopatický čaj. Ten připravil tak, že sáček nejprve na několik vteřin vymáchal v mém hrníčku, totéž zopakoval u sebe a následně sáček vyhodil. Zatímco jsem se balil, chtěl mě Goga obdarovat diářem, který odkudsi vyštrachal. Rozesmálo mě to. Času se teď několik týdnů budu smát do tváře – diář je symbolem světa, který jsem opustil. Na rozloučenou mi Goga poděkoval za naše setkání a popřál mi, ať mě na cestě provází Bůh.

Pokud měl Goga na mysli Poseidóna, jeho přání bylo vyslyšeno. Už od prvních kroků mě provázal sílící déšť, a já tak jen doběhl do první kavárny. Tam jsem ale nemusel jen rezignovaně pít kávu a čekat, až vysvitne slunce. Prozíravost stárnoucího muže mě totiž přivedla k tomu, abych si s sebou tentokrát na cestu vzal pořádné vybavení proti dešti. To jsem dříve odmítal a se slovy „nejsem zvíře, abych chodil v dešti“ pokaždé vyčkával v úkrytu. Triumfálně jsem vytáhl pláštěnku a k údivu všech, kteří se do kavárny přišli schovat před tím božím nadělením, oblékl batoh i člověka a vyrazil na cestu. Moje odhodlání ale brzy opadlo. Procházel jsem

kalužemi, do bot prosakovala voda, a navíc mi přšelo na hlavu. Trvalo sotva pár minut, než jsem si uvědomil, že za podobných okolností chůze zcela ztrácí svůj půvab a stává se pouhým způsobem přepravy. Něco podobného pro mě přirozeně bylo nepřijatelné. Schoval jsem se proto v činžáku na konci města – poslední příležitosti přečkat déšť sice ve špíně, ale v suchu. Dobrou půlhodinu mi dělali společnost místní muži a sledovali se mnou, jak prší. Pak ale usoudili, že se podobná míra aktivity k jejich stavovské cti nezaměstnaných nehodí, a odebrali se zpět do svých garsoniér. Osiřel jsem na špinavé chodbě sovětského paneláku a smutně hleděl na to, co se odehrává venku.

Navzdory mým prosebným pohledům, kletbám a dramatickému nasazování krosny déšť nakonec trval dvě hodiny. Pak se hladina velké louže před činžákem konečně uklidnila a já mohl vyrazit. Chůze v přírodě krátce po dešti je zaslouženou odměnou za ty ponuré hodiny strávené v přístřeší. Ptáci zvesela zpívají, všechny barvy vypadají neobyčejně svěže a občasný poryv větru následovaný kapáním ze stromů člověku připomene, jaký nečas právě skončil. Slunce si čím dál razantněji prodírá cestu mezi mizejícími mraky jako hřejivý důkaz toho, že všechno na světě nakonec dobře dopadne. Svými paprsky právě dopadnuvší kapky nejprve přemění na blyštivé šperky a následně na mraky, se kterými celé kouzlo brzy zopakuje. Ve snaze urvat si kus onoho krásného okamžiku natrvalo jsem pořídil několik snímků. Podobné nápady ale zejména v mém případě obvykle nekončí úspěchem. Když jsem si záběry o hodinu později prohlížel na displeji, přineslo mi to další cennou fotografickou zkušenost. Pokud zrovna nechci fotit sklep, nikdy bych neměl v režimu priority clony volit hodnotu 1,8. Všechny fotografie osvětlené sluncem pak totiž vypadají jako z konce devatenáctého století.

Slunce a teplo definitivně zvítězily nad mraky a vlhkostí a já se rozhodl dopřát si brzký oběd. O okraj altánku jsem si zkušeným pohybem otevřel pivo a v celé monumentálnosti svých osmdesáti

kil se nedbale rozvalil na lavičku. Můj nonšalantní posed brzy přilákal první starce, pro které jsem znamenal zpestření nedělní návštěvy kostela. Na mesiáše čekají osmdesát let, teď jim přišlo alespoň tohle. Očekával jsem tradiční sérii banálních dotazů v ruštině, osud se mnou ale měl jiné plány. Zrovinka vedle mě se totiž uvelebil stařec v zimní čepici, ze kterého se vyklubal generátor dadaistických otázek. „Kolik je u vás hodin?“ – „Tvoje boty jsou drahé boty?“ – „Máte v Československu taky hory?“ – „Jaké je povolání tvého otce?“ – „Až budeš mít děti, co chceš, aby dělaly?“ – „Co se ti v Batumi líbilo nejvíc?“ Dosud mi pro komunikaci s místními stačilo rozdělovat souvětí do holých vět a složitější slova použít hned v několika variantách. Tentokrát ale otázky přesahovaly mé lingvistické dovednosti. Mou nejčastější odpovědí tak byla dvě ruská „ano“ po sobě – „dada“. O co rozpačitější ale naše konverzace byla, o to srdečněji proběhlo rozloučení. Muž mi tiskl ruku, říkal něco o bohu, který mě má provázet, kráse a podobných věcech.

U vrat jednoho z domů mě zaujal muž, který soustředěně tesal ornamenty do kamene. „Sundej batoh, oddechni,“ pobídl mě, sotva jsem ho potichu pozdravil. Osobně bych do kamene klidně nechal tesat právě tuto frázi, neb jasně definuje filozofii mých cest. Nenechat si ujít jedinou příležitost k odpočinku. „Piješ vodku?“ zeptal se kameník potom. Hru na zdvořilé odmítání jsem opustil už před lety, kdy mě při ní okradla vlastní babička. Nabízela mi pětistovku, já dvakrát odmítl a třetí nabídka už nepřišla. „Jasně, moc rád,“ řekl jsem, odhodil krosnu a pln nedočkavosti vyrazil na terasu domu. Poprvé budu pít s Gruzínem – tolik jsem o tom slyšel. Být dobrým hostem se dá naučit – a patří to mezi povinnosti každého cestovatele, který se chce setkávat s místními. Zatímco nám ženy na stůl postupně nosily sýr, chleba, zelí, a především pálenku v hezké litrové karafě, probíhaly obvyklé zdvořilostní rituály. Podívat se na záhony, zažertovat s dětmi, zeptat se hostitele na rodinu, a především prohlédnout si dům. Jak už tomu v Gruzii bývá, vybavení prostorných pokojů tvořily jen postele, kamna

a několik kýčovitých obrazů. Považuji za velkou nespravedlnost, že zatímco selské baroko už je zapsané na seznamu UNESCO, tento selský funkcionalismus dosud přehlízíme. Svou vilu Tugendhat má v Gruzii každý chudý člověk – jen nábytek není z palisandru a ebenu, ale normálně z překližky. Moc hezké. Musí se tu dobře uklízet, poznamenal jsem si do deníku.

„Na zdraví našich žen a dětí,“ pronesl Mamukra a obrátili jsme do sebe stakan vynikající vodky. Po chvíli konverzace jsem se dozvěděl, že jeho bratr před čtyřiceti lety sloužil vojnu v Československu, kdesi poblíž Prahy. To byl důvod k dalšímu přípitku. Tentokrát jsem ho inicioval já, za což mě Mamukra odměnil uznalým poplácáním po zádech. Pokud jsem to správně pochopil, vodka měla pocházet právě z Československa, odkud ji bratr přivezl. To znamená, že jsem to nejspíš správně nepochopil – takhle dlouho alkohol v žádné gruzínské rodině nemůže vydržet a českou vodku by do Gruzie vozil jen slabomyslný. Jak už to mezi lidmi bývá, po čtvrtém přípitku jsme se dostali k politice. Stalo se tak mojí vinou a byla to chyba. Vše začalo zdvořilou hrou – předháněli jsme se ve vědomostech o zemi toho druhého. Mamukra mě příjemně překvapil. Znal například tradici výroby cibulákového porcelánu, Petra Čecha, Karlovy Vary a uměl vyjmenovat několik značek piva. Unikaly mu jen drobné detaily jako skutečnost, že Československo už se rozpadlo a Dominik Hašek už nehraje hokej, nýbrž prodává energetické nápoje. Pak přišla řada na mě. Ze slavných Gruzínů bohužel znám jediného. „Stalin byl Gruzín, že?“ pronesl jsem řečnickou otázku. „Ano, ano. Lenin Rus, Stalin Gruzín. Ty máš rád Stalina?“ zeptal se mě v odpověď. V tu chvíli mi zatrnulo. Zavést řeč na významné osobnosti v zemi, jejímž nejslavnějším rodákem je masový vrah, nebyl šťastný nápad. Nakonec jsem vyhodnotil, že raději odpovím negativně. Co kdyby Mamukrova matka pamatovala gulag. „Jsem mladý, takže o tom moc nevím. Ale spíš ne,“ řekl jsem opatrně. Mamukru to zvedlo ze židle a začal vášnivě gestikulovat. Bylo zřejmé, že je zle. Co mi příroda nenadělila na odvaze

a síle, to naštěstí vynahradila konformitou. „Ale můj otec, ten Stalina miluje. Hodně o něm mluví,“ zachraňoval jsem pohotově situaci. „Tak ho poslouvej. Ten o světě něco ví,“ poučoval mě Mamukra tak hlasitě, až si troufám říci, že trochu křičel. Na konci svého monologu přede mnou mával skývou chleba. „Chleba, ten byl za Stalina zadarmo. Žádné peníze, zadarmo,“ opakoval u toho.

Stejně rychle, jako hádky na Kavkazu vznikají, i končí. Ke Stalinovi už jsme se nevrátili a docela hezky si popovídali – například o sněhu v horách, kterými chci projít. Co se týká pití, zápas skončil nucenou remízou. Litř pálenky jsme ve třech lidech dopili a hostitel přiznal, že další nemá. Když opominu drobné zakolísání, kdy jsem se pokusil si s ostatními připít hrnkem kávy, ostudu jsem své zemi rozhodně neudělal. Ostatně není divu. Přípravám na cestu Kavkazem jsem se začal věnovat už vloni v Číně, a to tak pilně, že si to dodnes přesně nepamatuji. „Nechceš tu dneska přespat? Postel navíc máme a vodku ještě seženeme,“ nabízel mi Mamukra. Být o pár hodin víc, neváhal bych. Ovšem obstarat si nocleh ve tři odpoledne mi připadalo nepatřičné a cítil jsem silné nutkání jít dál. To jsem ještě nevěděl, že si vyřáším pro ošklivé faux pas, trest za svůj zhýralý život opilce.

Po zbytek odpoledne mě provázely prudké sluneční paprsky, které umocnily účinek pálenky. Kráčel jsem vysoko nad řekou, smál se vlastním vtipům a mával lidem i zvířatům. Mé mávání nenechalo chladnou dvojici děvčat, která posedávala před domem na břehu řeky. Z jejich gest jsem vyčetl, že mě buď zvou dolů, nebo odhánějí. Sešplhal jsem z kopce dolů a u zrezivělého plotu se chvíli dohadoval se psem. On na mě štěkal, já jemu vyhrožoval fyzickou likvidací. Pak k plotu konečně přišel starý muž, psa odehnal a pozval mě na zahradu. Přivítal jsem se s jeho vnučkami a povšiml si toho, že jedna z nich je ve věku na vdávání – již se u ní objevily ženské křivky i knír. Snad i proto si mě sem pozvali. Netrvalo dlouho a dívka přinesla na stůl domácí kravský sýr, chleba a smetanu. Myslím, že se jednalo o dokonalou prověrku mého očkování

proti cestovatelským průjmům. Zasedli jsme s dědečkem ke stolu a chvíli konverzovali o běžných věcech. Stařec se mě ptal na rodinu, na dům a na to, zda mám vystudováno. Pochlubil jsem se svými dvěma bakalářskými tituly. Ty ale muže – ostatně stejně jako trh práce – nijak neoslbnily. „Takže nejsi inženýr?“ zeptal se. „Ne,“ přiznal jsem. Pak už jsme jen seděli a moudře upíjeli kefír, který se podával jako dezert. A právě kefír se mi stal osudným.

„Jestli ti ten kefír nechutná, tak ho nepij,“ řekl mi přísně muž, když si všiml, jak v sobě dusím smích. Jeho vážnost celou situaci ještě zhoršila. „Ne, je moc dobrý,“ cedil jsem mezi zuby ve snaze nevyprsknout. Bylo mi ale jasné, že ostuda je jen otázkou času. Vzpomněl jsem si totiž na příběh kapitána Lipánka², který mi i za střízliva připadá jako nejlegračnější věc na světě. Ještě chvíli jsem bojoval a vyhýbal se mužovu pohledu. Pak se ke mně ale naklonil a naše oči se znovu střetly. Proti mně přísný stařec,

- ② Po několik let jsem s přáteli v Českých Budějovicích pořádal majáles. Jako každý neziskový festival i naše akce si žádala své sponzory. Jednou se nám s místní mlékárnou podařilo udělat následující dohodu: výměnou za její propagaci na dětském dni dostaneme zdarma spoustu mléčných výrobků, ze kterých můžeme připravit občerstvení pro kapely. Měli jsme zařídit jen brigádníka, který bude na dětském dni v kostýmu rozdávat jogurty. Obě strany svůj slib splnily. Mlékárenský vůz skutečně přijel, vyložil mléčné výrobky a obtloustlý kapitán Lipánek se mohl dát do práce. Všechno šlo dobře, dokud jsme o dvě hodiny později nespatriili dítě s půlkilovým bochníkem nivy v ruce. „Odkud to máš?“ zeptal jsem se chlapečka. „Od toho pana námořníka,“ řekl mi. Už bylo příliš pozdě zasáhnout. Ukázalo se, že když kapitánu Lipánkovi došly jogurty, rozdál dětem celý proviant určený na vaření kapelám.

nade mnou Damoklův meč ohromné ostudy... a ve vzpomínce tlustý kapitán Lipánek rozdávající síry. Nešlo to. V poslední chvíli se mi podařilo polknout zbytek kefiru a pak jsem začal říčet smíchy. Mé hýkání se neslo údolím, a kdykoli jsem se pokusil uklidnit, přepadl mě nový záchvat. Atmosféra u stolu zhoustla na úroveň podávané smetany, ve které stála lžíce. Netušil jsem, jak se rusky řekne vzpomínka, ale bylo mi jasné, že tuhle ostudu už stejně nevyžehlím. „Nezlobte se, já už půjdu,“ řekl jsem starci a utíral si do trička slzy. Nabídka, ať se příště vrátím i s rodinou, tentokrát nepřišla. Dostalo se mi jen strohého „tak běž“.

Noc jsem strávil v altánku před nemocnicí, kde mě nechal přespat hlídač. Protože vítr dovnitř zaháněl déšť, musel jsem si ho zastřešit automobilovou plachtou. Tato skutečnost nepřišla vhod jenom mně, ale také dvojici psů, kteří se rozhodli se mnou obydli sdílet. Před spaním jsem myslel na svou dnešní ostudu a vyhodnotil, že je nakonec všechno v pořádku. Co lepšího totiž člověk může mít než příhodu tak veselou, že ho rozesměje v každé situaci? Takovou vzpomínku pak může používat jako ocelovou pěst, kterou rozdrtil všechny své starosti i v docela bezvýchodné situaci. Kdyby každý měl svého kapitána Lipánka, žilo by se nám lépe; a formální setkání by byla o poznání dobrodružnější.

O mužích, jejichž údy v železo ztuhly

Ráno mě probudil zvuk blížících se kroků, přesněji v Gruzii vzhledem k počasí obvyklá kombinace klapání vojenských bot a čvachtání. Muž se sehnul nad mým přístřeškem a s výrazem ohledávачe mrtvol opatrně nadzvedl automobilovou plachtu. Počítal s tím, že

uvnitř může být cokoli. Štěstí, že jsem nenarazil na amerického policistu, ten už by házel granát. „Žiješ?“ zavolal pod plachtu. „Žiju,“ odpověděl jsem a stále napůl v hibernaci se vysoukal ze své nory. Předem mnou stál muž ve špinavém bílém plášti. „Přinesl jsem ti snídani,“ řekl a podal mi utěrku plnou zákusků. Bylo to od něj takhle před nemocnicí milé – počkat do rána a pak teprve zjišťovat, zda žiju. Zjevně do mě nechtěl investovat péči předčasně. Vyrazil jsem do kopce, líně žvýkal kokosku a přemýšlel nad tím, jak náladu člověka ovlivňuje počasí. S teplem a sluncem úsměv a dobrá nálada přicházejí samy. Zima a mlha valící se z okolních lesů naopak nepřinášejí nic jiného než trudnomyslnost. Každý odhodlaný člověk by ale se svou náladou měl bojovat. Být nešťastný je totiž ta nejsnazší věc na světě. Svede to každý slaboduchý hňup, protože k tomu není zapotřebí vůbec nic. Zato spokojenost, ta přichází jen za zásluhy. Člověk musí neúnavně hledat hezké maličkosti, pochopení, odpuštění, radost a energii. Není to snadné, na konci této vyčerpávající snahy ale nestojí nic menšího než naplňující radost ze života.

Navzdory všem nepřijemnostem, které s sebou dešť přináší, mu přiznávám jisté zásluhy. Za milé považuji například to, že jen díky dešti lidstvo dosud nevymřelo hladem, a ještě můžeme občas vidět duhu. Líbí se mi také, jak spojuje lidi. Bičování deštěm všichni prožíváme podobné nepohodlí, býváme k sobě tedy vstřícní. Když jsem proto po dvou hodinách mlhy a mrholení narazil na dvojici lesáků pokoušejících před útulnou, bylo navýsost pravděpodobné, že spolu strávíme nějaký čas. Neupravení muži mi podali mozolnaté ruce a pozvali mě dovnitř. „Piješ víno?“ zeptal se pan Besa a vycenil na mě zlaté zuby, které jako letokruhy ukazovaly na jeho pokročilý věk. Patrně se jednalo o otázku řečnickou – ještě než jsem odpověděl, už mi z pětilitrové zavařovačky od okurek přeléval víno do skleničky od hořčice. Celá bouda sbitá ze starých prken byla vůbec ódou na improvizaci. Okenní mříže suploval rošt na grilování, jako skříň sloužila prosklená vitrína z obchodu, a co se týká stolu, ten si kutilští lesáci sbili z dřevěné desky a velké cívky od kabelů.

Vrozená šetrnost místních obyvatel je tou nejpřirozenější formou ekologie a vždy mě ve východních zemích těšila. „Tohle je váš kolega?“ zeptal jsem se Besy při pohledu na vybledlou fotografii – jedinou ozdobu stěny s vypadanými suky. „To byl náš kolega. Zemřel před třemi roky, když na něj spadl strom,“ řekl mi Besa. Pak vytáhl z vitríny pálenku, abychom si na zesnulého kolegu připili.

„Víš, práce v lese je těžká a nebezpečná. Pracujeme ve špatném terénu, občas i za tmy, je tu taky hodně medvědů,“ vysvětloval mi Besa, „za Sovětského svazu jsme alespoň dostávali lepší peníze a bylo nás víc, takže jsme při práci nemuseli spěchat.“ Zajímavé je, jak často se muži v Gruzii dojímají. Upřímný sentiment provází každou konverzaci, ve které se mluví o vlasti, rodině nebo kamarádech. Besa nebyl výjimkou. Když mi vyprávěl o smrti svého kolegy, zalesklo se mu v očích a slzu musel zahnat dalším stakaniem. Osobně jsem přesvědčený o tom, že alkohol v práci problémy s terénem zrovna neusnadňuje. „Už jsi jedl, Ladislave?“ zeptal se Besa a labužnicky si olízl rty, aby ani kapka pálenky nepřišla nazmar. „Ano, zrovna jsem snídal,“ přiznal jsem. „Tak si dáme oběd,“ oznámil Besa a položil na stůl dva jídlonosiče. Že mě místní zvou na jídlo, na to už jsem si zvykl. Ovšem tentokrát to bylo poprvé, co se mi někdo po náloži kulajdy, masových pirohů a kolínek s páliovým sosíkem omluvil, že nemá dezert. „Jen to do knížky všechno napiš, ať lidi u vás vidí, jak se mají dobře,“ kladl mi Besa na srdce, když jsem vyrážel na cestu a on s kolegou za prací. „A příště se nás vrať navštívit i s kamarády. Kamarády potřebuješ, není dobré cestovat bez nich.“

Víno a pálenku považuji za druh vnitřní impregnace, proto se mi po jejich požití v dešti putovalo výrazně lépe. Vlastně jsem si kráčel tak zvesela, až se o mě pokoušela spokojenost. Jak už jsem zmiňoval, taková spokojenost se člověku nepříhodí jen tak. Důležitou součástí cesty ke spokojenosti je podle mého soudu například umění radovat se z drobných absurdit. Jestli nás v něčem stroje ani studenti matematicko-fyzikální fakulty nikdy nepředstihnou,

je to právě tohle. Jen člověk totiž dokáže pochopit skrytou poetiku a vtip absurdna. Jednou takovou scénou mě uvítalo město Chulo. Když jsem si jako obvykle chtěl vyfotit čerpací stanici³, přistihl mě u toho pumpař a nabídl mi kávu. Tu podle svých slov připravil v tradiční gruzínské džezvě, jejíž vynález si neprávem přivlastňují Arabové. Pak mi ukázal mocný nástroj zábavy – tablet připojený na bezpečnostní kameru. Pumpař byl přímo fascinovaný tím, že přenos černobílé kamery má několikavteřinové zpoždění. Prováděli jsme společně na kameru gesta a s pubescentním nadšením se smáli pohledu na svoje zpožděné obrazy. Myslím, že kdyby jednoho dne čerpací stanici skutečně vykradli zloději, pumpař jen bude s tabletem v ruce pobaveně sledovat jejich trhaný běh.

V centru města mě uvítala armáda zírajících mužů, kteří sledovali každý můj krok. Gruzíni jsou v tomto ohledu skutečnými profesionály. Aby jejich pohled byl co nejpronikavější, do zírání nezapojují žádné mimické svaly vyjma těch, které ovládají pohyb čočky. Sotva ale pocestný uctivě a nahlas pozdraví, získá tím slušnou šanci na audienci. „Otkuda ty?“ ozve se obvykle z úst člověka, kterého si skupina zvolila pro komunikaci s cizinci. Prosté konstatování geografické příslušnosti pak popustí stavidla

- ③ Jih Gruzie je plný malých čerpacích stanic, z nichž žádné dvě nevypadají stejně. Někdy bývají součástí obchodu nebo dílny automechaniků, jindy se v krajině objeví osamělé čerpadlo, které je projektem byznysmena důchodového věku. Protože čerpací stanice u cesty člověk na rozdíl od krajiny vidí i v husté mlze, oblíbil jsem si jejich fotografování. V budoucnu plánuji uspořádat hlasování o nejkrásnější čerpací stanici a její repliku zbudovat v Česku. Ať už vyhraje jakákoli, budu k tomu potřebovat jen rezavé plechy a opuštěné místo.